

ВІД ВІЙНИ ДО МИРУ. ЩО ТРЕБА ЗРОЗУМІТИ УКРАЇНЦЯМ

«Припустимо, ви вступаєте в війну, але ви не можете воювати вічно, і тоді, після того як обидві сторони зазнали численних втрат і жодна з них не досягла успіху, ви припиняєте військові дії, і перед вами знову постає все те ж старе питання: на яких умовах будувати взаємини».

Авраам Лінкольн

У книзі Еклезіяст, одній з найскладніших книг Старого завіту, сказано: «Час любити, час ненавидіти, час на війну і час на мир». Іншими словами, кожна нація перманентно перебуває у стані війни з іншою нацією, або ж готується до війни.

У всі часи всі народи розробляли і розробляють тематику війни: як національний конфлікт, як релігійну, соціальну чи моральну боротьбу, як прославляння хоробрості й відваги, як навчання перемагати чи ризикувати життям на користь своєї нації та держави.

Вільгельм Фрідріх Гегель навіть порівнював війни зі свіжим вітром для загнилого озера. Томас Мальтус у своєму «Досвіді про закон народонаселення» обґрунтував тезу про «боротьбу за існування» і «виживання найсильнішого»...

З бігом часу війну стали потрактовувати як інституцію, підпорядковану соціальним системам, як продовження дипломатії, як метод досягнення економічних цілей, як політичне явище, пов'язане з розв'язанням протиріч між державами, народами, національними і соціальними групами. «Війна є продовження політики іншими засобами» – класичне визначення військового теоретика Карла фон Клаузевіца, автора знаменитого трактату «Про війну». Відомі визначення війни як соціологічної проблеми...

Генерал-майор армії США у відставці Джеймс Дубік (James M. Dubik), старший науковий працівник Інституту з вивчення війни та професор Програми досліджень безпеки у Джорджтаунському університеті, вважає, що **фундаментальні причини війни не змінилися і не зміняться в найближчому майбутньому:**

1. *Причини війни зберігаються в серці людини. Завжди і скрізь ненависть, заздрість, сила, жадібність та інші якості людської природи приводили до воєн;*

2. *Війна – це сфера емоцій. Успіх війни залежить від емоцій, оскільки лише емоційний заряд змушує людей нападати один на одного;*

3. *Війна – це конфлікт бажань різних людей, народів, держав тощо;*

4. *Війна завжди двозначна. Справжні причини війни часто брехливі. Кожний бачить у ворогу лише те, що хоче побачити;*

5. *Війна – це не тільки застосування сили, але й загроза застосування сили;*

6. *Війна вдосконалює мистецтво убивати. Будь-який військовий конфлікт приводив до розвитку, іноді неймовірно швидкого, військової техніки і військового мистецтва;*

7. *Війна – це продовження політики іншими засобами (Дубік цитує Карла фон Клаузевіца);*

8. *У війни – своя логіка. Почавши, війна діє за своїм законами і формує нові закони. Вона кардинально змінює життя воюючих країн, народів і людей;*

9. *Війна живе у колективній пам'яті. Люди неусвідомлено оцінюють світ на основі досвіду попередніх воєн;*

10. *Війна може скінчитися лише двома способами: рішенням про її припинення або цілковитим виснаженням ворогуючих сторін.*

Війна є одним із найважливіших елементів, факторів процесу самоорганізування суспільства. З історії відомо, що мілітарні цілі війни завжди пояснювались або потребою оборони країни, або вимогами національного інтересу (економічними, політичними, ідеологічними), або ж мілітарна сила підтримувалася в ім'я самої мілітарної сили.

Немілітарні функції «військової системи» значно ширші. Вони існують не лише для того, щоб виправдати самих себе, але й слугувати соціальним цілям.

1892 року М. Зенченко, досліджуючи «моральні сили» бійця, зробив три висновки: 1) особистість воїна похідна від суспільних умов; 2) військо є точною копією держави, мініатюра, дзеркало її з усіма достоїнствами і вадами; 3) для могутності військ потрібні симпатії усього населення; 4) жоден ентузіазм у війську неможливий, якщо не буде його у Вітчизні. І далі: **«Від того, який образ потенційного або реального конфлікту склався у суспільній свідомості і яке місце в ній відведене війську, значною мірою залежить можливість залучення широких соціальних мотивів для спонукання військовослужбовців до активних бойових дій».**

Олег Сиропятов у навчально-методичному посібнику «Медико-психологічний супровід спеціальних операцій» слушно зазначає, що основне джерело морально-психологічного стану воюючої армії перебуває не усередині неї, а в суспільстві, інтереси якого вона захищає. **«За відсутності громадської підтримки військової акції, вияву антивоєнних настроїв і спроб покласти провину за виникнення, протікання і результати військового конфлікту на армію, можливості збудження в особового складу таких мотивів, як патріотизм, конституційний обов'язок, національні інтереси, ненависть до ворога стають вельми проблематичними, а іноді й неможливими».**

Існування зброї слугує виживанню держав і націй. Відсутність зброї передбачає ліквідацію суверенності. Від воєнної системи значною мірою залежать рівень культури та рівень наукових досягнень. **Війна є мотиваційною, рушійною силою у розвитку науки – від фундаментальних досліджень до технологічного втілення.**

«Історія воєн і міжнародної безпеки – це історія тех-

нологічних інновацій, і сьогоднішній день – не виняток. Сучасні конфлікти за участі держав надміру «гібридні» за своєю структурою, включаючи традиційні військові дії поряд з елементами, які раніше ототожнювали з недержавними. Межа між війною і миром, між агресором і жертвою конфлікту, між наявністю насильства і його відсутністю (кібератаки), стає дедалі тоншою, яку вкрай складно визначити» (Клаус Мартін Шваб, президент Міжнародного економічного форуму в Давосі).

Під час війни виникають непередбачені ситуації, твориться новий моральний клімат. Війна виконує стабілізуючу функцію як усередині суспільства, так і в зв'язках з іншими державами-спільнотами.

«У ділових стосунках між державами логіка і почуття важать дуже мало у порівнянні з реальною силою. Тут цінують того, хто вміє схопити й втримати захоплене, і якщо Франція (читай: Україна. – О. Р.) бажає посісти гідне її місце у світі, вона має розраховувати тільки на себе» (Шарль де Голль).

Керівництву Української держави та її громадянам врешті-решт треба перейти від свідомості миру до свідомості війни. Для такого жорсткого висновку є всі під-

стави. Так, щойно 16 квітня Володимир Зеленський на-решті підписав багатостраждальний законопроект №10449 про мобілізацію, який «слуги народу» вивчали на диво повільно, скоріш імітуючи роботу над вкрай важливим, але малопопулярним документом. Розтягнута в часі й просторі організація фортифікаційних робіт на фронті. А ще зволікання з відновленням виробництва певних зразків озброєння, а відтак зволікання з їхнім постачанням на лінію фронту. Чи найкращим чином функціонує українська пропаганда? Чи докладає вона всіх можливих зусиль для підвищення патріотизму та бойового духу воїнів? Чи ефективно заохочує громадян до спротиву ворогові?...

Історія вчить, що демонстрація своєї слабкості й страху, замаскованого під миролюбство, будь-які поступки та поблажки агресорові, – це лише заохочення, провокування ворога до подальших злочинів.

1967 року американський журнал «Есквайр» надрукував звіт чотирнадцяти визначних американських учених щодо можливості досягнення всезагального миру в світі. Дослідження тривало упродовж двох років. Головний вислід науковців: перехід від мілітарних витрат до немілітарних створює ряд нездоланих економічних проблем, які навіть найпотужніші держави світу, наймогутніші економічні системи наразі розв'язати неспроможні.

«Мілітарна концепція держави є невід'ємною і важливою складовою для стабільності внутрішньої політичної системи нації. Без цього жодний уряд не може мати легітимності й здатності керувати державою. Нині основний авторитет уряду перед громадянами в модерній державі значною мірою ґрунтується на ставленні цього уряду до війни як інституції. А це, своєю чергою, вимагає лояльності до однієї держави або групи держав і водночас ворожого ставлення до іншої» (Осип Мороз, американський економіст).

Олег К. РОМАНЧУК

